

LAGA DOM OCH POLITISK BEDÖMNING

HÖGSTA domstolen ådömde den 25 juni 1953 statsrådet och chefen för Kungl. inrikesdepartementet Gunnar Hedlund straff för det han genom grov oaktsamhet medverkat därtill, att hans hustrus deklARATION i angivet hänseende blivit oriktig. Högsta domstolen uttalade bland annat, att det inträffade vittnade om, att tillbörlig aktsamhet i avsevärd mån åsidosatts. I målet mot statsrådet Hedlund har det visserligen aldrig påståtts, att han uppsåtligen har lämnat den oriktiga uppgift, som skulle ha kunnat undandraga det allmänna ett skattebelopp av nära 4 000 kronor. Det kan å andra sidan icke heller påstås, att det är fråga om blott en bagattellartad förseelse. Statsrådet Hedlund har, såsom Högsta domstolen uttalat, särskilda förutsättningar för deklarationsarbete. Han är därjämte ledamot av statsrådet och chef för det departement, inom vilket ärendena rörande taxeringsväsendet handläggas. Den oaktsamhet, som han i förevarande sammanhang låtit komma sig till last, är också av så väsentlig art, att den av landets högsta dömande instans i en enhällig dom betecknas såsom grov.

Det allvarligaste härvidlag är att söka i den ställning, som statsrådet Hedlund intager vid Konungens rådsbord. Det går icke att komma förbi den frågan, huruvida en ledamot av statsrådet, som har gjort sig skyldig till en sådan förseelse, verkligen besitter de egenskaper, som en person i denna ställning bör och måste äga. Det har visserligen sagts, att uppsåtlig falskdeklARATION icke föreligger, utan allenast en mindre svår förseelse. Den omständigheten, att en person icke har begått en handling av än mer betänklig natur än den, för vilken han blivit dömd, utgör dock ingalunda ett skäl för absolution. Frågan är i stället huruvida den, vilken gjort sig skyldig till straffbar oaktsamhet, bör eller icke bör kvarstanna i ett statsråds höga och betydelsefulla ämbete.

I § 4 regeringsformen stadgas, att ledamöterna av statsrådet

skola vara icke blott kunnige, erfarne och redlige utan även allmänt aktade borgare. Regeringsformen har visserligen icke velat binda Konungen genom några mera bestämda eller detaljerade regler, då det gällt att avgöra om en person skall anses åtnjuta allmän aktning eller icke. Den diskretionära prövning, som här må äga rum, måste dock självfallet ske från objektiva utgångspunkter och mot bakgrunden av det ansvarsfulla ämbete, som ett statsråd utövar.

Det räcker sålunda ej, att en person icke blivit dömd för oredlighet eller ett därmed jämförligt brott. Grundlagens bud om den allmänna aktning, som ett statsråd skall åtnjuta, måste bedömas med hänsyn till det krav på förtroende, som ligger i tilltron icke blott till hans hederlighet utan jämväl till den omsorg och aktsamhet, varmed han kan förutsättas handhava sitt ämbete. Ett statsråd, som har dömts för grov oaktsamhet vid utövandet av en ur samhällelig synpunkt så betydelsefull uppgift som den redovisning inför det allmänna en självdeklaration innebär, kan svårligen påräkna den tillit och aktning, varom här är fråga.

Det förtroende, som ett statsråd enligt regeringsformen skall åtnjuta, är icke detsamma som ett deklarerat förtroende från ett visst parti. Det måste förefinnas alldeles oavsett den politiska bedömningen av statsrådsgärningen. Statsministern har därför i sitt uttalande den 5 juli snedvridit frågeställningen, då han förmenar, att ett visst partis politiska ställningstagande har någon avgörande betydelse, när det gäller att avgöra, huruvida statsrådet Hedlund med hänsyn till Högsta domstolens dom bör kvarstanna i regeringen eller ej. Ur politiska synpunkter må hans kvarstannande till äventyrs vara önskvärt. Regeringsformen åsyftar emellertid i sitt krav på allmän aktning ingalunda ett dylikt av partipolitiska skäl mer eller mindre framtvunget ställningstagande. Den allvarliga kritik, som riktats emot både statsminister Erlander och statsrådet Hedlund till och med från representativt håll inom de egna leden, bär för övrigt vittnesbörd om, att icke heller där det allmänna förtroende längre förefinnes, som i än högre grad saknas inom andra och vidare kretsar av vårt folk.

Statsrådet Hedlunds kvarstannande innebär en kränkning av den regeringsform, som utgör själva grundvalen för rikets styrelse. Oavsett statsministerns stöd är det svenska rättssamhällets krav orubbat. Vördnaden för grundlagen och aktningen för dess bud få icke sättas tillbaka för partipolitiska intressen och personliga hänsynstaganden.